

21 Mart “Ülkelerarası Orman Günü”nün anımsattıkları...

Merhaba;

Büyük hukukbilimcimiz Hıfzı Veldet Velidedeoğlu; 1986 yılında Cumhuriyet’deki yayımlanan “ ‘Orman’ deyince okumazlar ki...” başlıklı değerlendirmesinde şöyle bir açıklama yapmıştı:

“Evet, ‘orman’ sözcüğünü veya başlığını görünce çoğu aydınımız o yazıyı okumaz. Ormanı kendi ilgi alanı dışında sayar. Ben onları, Fransızların ‘gourmet’ dedikleri damak zevkine düşkün kişilere benzetirim: Karidesli, levrekli, bonfileli sofralara alışmışlardır. Kuru fasulyeli tabak geldi mi, burun kıvrırlar. Onların karides, levrek veya bonfileli sofrası düşün, felsefe, ekonomi, politika yazılarıdır. Sadece böyle ince ve karmaşık konulardan zevk alırlar. Orman konusu ise kuru fasulyedir onların çoğu için.”

Velidedeoğlu’nun bu açıklamasına tümüyle katılmış, yıllarca da sözü edilen durumun değiştirilmesi gerektiğini savunmuştum. Yaşasaydı, bu olumsuzluğun günümüzde büyük ölçüde aşıldığını görüp mutlu olurdu. Gerçekten de; yurttaşlarımızın çoğunluğu günümüzde “orman” deyince artık hem okuyor hem de “ormanlara” zarar verebileceğini düşündükleri hukuksal düzenlemeler ile uygulamalardan kaygılanıyor; elinden geldiğince de bunları önlemeye çabılıyor. Öyle ki, kimilerinin bu yolda canını yitirmesi bile onları yıldırıyor. Ancak, bu kez de çoğu “ ‘ormancılık’ deyince okumuyor”! Ormancılığı yalnızca teknik bir etkinlik alanı olarak anlıyor çünkü. Bu da artık aşılması gereken bir yanılsamadır.

Ülkemizde “ormancılık” yalnızca ormancılık değildir !

Çoğunluk öyle sanıyor, dolayısıyla “fena halde” yanılıyor. Bir kez; orman ekosistemleri bir arazi üzerinde bulunuyor ya da oluşturulabiliyor. Öyle olduğu içindir ki, hem 1937 yılında çıkarılan 3116 sayılı, hem de 1956 yılında çıkarılan ancak tam 29 kez değiştirilmesine karşın günümüzde de yürürlükte olan 6831 sayılı Orman Kanunu’nda, hukuksal olarak “orman” sayılacak yerler tanımlanırken;

“...ağaç ve ağaççıkların toplu halleri yerleriyle beraber (birlikte)...”

vurgusu yapılmıştır. Bu nedensiz değildir: Cumhuriyet dönemi boyunca hukuksal olarak “orman” sayılan yerlerle ilgili toplumsal, dolayısıyla siyasal, hukuksal ve ekonomik amaçlı yönelimlerin neredeyse tümü bu yerlerin arazi bileşeni üzerine odaklanmıştır. Ek olarak; ormancılığımızın temel sorunları, günümüzde de yoksul köylüler, egemen sınıflar ile siyasal iktidarların “orman” sayılan yerlerin arazilerinin ormancılık dışı amaçlarla kullanma çabalarından kaynaklanmaktadır: Süreç, önce çoğunlukla yoksul köylülerin, göçmenlerin yerleşmek, bitkisel üretim, hayvancılık yapmak için gereksindikleri arazileri “orman” sayılan yerlerden edinme çabaları gündeme gelmiş; siyasal iktidarlar da bu doğrultuda düzenlemeler ile uygulamalar yapmıştır. Öyle ki, 1970-

2000 döneminde, Anayasanın ilgili maddesi, yanı sıra 6831 sayılı yasanın 1 ile 2. maddeleri bu amaçla birçok kez değiştirilmiş; "2B" olarak anılan uygulamalar giderek yaygınlaştırılmıştır. Kısacası, üzerilerindeki orman ekosistemleri kaldırılan "devlet ormanı" sayılan araziler, deyim yerindeyse kapanın elinde kalmıştır. 2000 yılından sonra ise "devlet ormanı" sayılan arazilere yönelimin amaçları değişmiş; büyük sermaye gerektiren yatırımlara arazi tahsis, kiralama vb uygulamalar ağırlık kazanmıştır. Bu çabalar, özellikle 2000'li yıllarda görülmedik boyutlara ulaşmış; 1937 yılından bu yana yürürlükte olan devlet ormancılığı düzeni de bu yönelimin yüklenicisi (taşeronu) konumuna indirgenmiştir.

Öte yandan; yukarıda kısaca özetlenen sürecin yanı sıra "devlet ormancılığı" düzeninin özelleştirilmesinin de bu bağlamda anımsanması gerekiyor. Çoktan unutuldu ne yazık ki: Başlangıçta Orman Genel Müdürlüğü tarafından devleştirilen, 1970'den sonra ise Orman Ürünleri Sanayi Genel Müdürlükleri (ORÜS) tarafından kurulan yirmiyi aşkın tümleşik (entegre) orman ürünleri sanayi işletmesinin tümü özelleştirildi. Artık çoğu çalışmayan bu tesislerin arazileri ise kapanın elinde kaldı. Ancak, bunlarla yetinilmedi, bu kez de;

- ✓ 1956 yılında çıkarılan ancak artık "kuşa döndürülmüş olan" 6831 sayılı Orman Kanunu'nda 2017 sonuna değin yapılan toplam 29 değişikliğin 15'i 2013 ve sonrasında gerçekleştirildi; bu değişiklikler yetmiyormuşçasına en son 9 Mart 2018 tarihinde TBMM'ye sunulan Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı'yla da 8 maddesinin değiştirilmesine, 3 yeni ek maddenin getirilmesine; böylece, "orman köylüsü" sayılan yurttaşlarımızın "tasfiye" sürecine yeni boyutlar kazandırılmasına kalkışıldı;
- ✓ planlama, ağaçlandırma, inşaat vb temel ormancılık etkinliklerinin özelleştirilmesine başlandı;
- ✓ orman ekosistemlerindeki kesilmesi uygun görülen ağaçlar dikili durumdayken satılır oldu; böylece, ağaç kesme, tomruklama, taşıma gibi ölümlü, ağır yaralanmalı iş kazası, meslek hastalığı olasılığı son derece yüksek bir alanda işçilik yapan yoksul köylülerin köleliği akla getiren koşullarda çalıştırılmaları kalıcılaştırıldı;
- ✓ "bozuk devlet ormanı" sayılan arazilerdeki orman ve maki ekosistemlerinin özel badem, ceviz, kestane, zeytin vb ağaçlıklara dönüştürülmesi olanaklı kılındı;
- ✓ verimli doğal orman ekosistemleri bile tıraşlanarak yalnızca odun kökenli ürünleri üretiminin artırılmasına yönelik "endüstriyel plantasyonların" -"ağaç tarımı"? - oluşturulması çabasına girildi;
- ✓ siyasal iktidarın şimdilerde ürettikleri fidan sayısını artırmakla övündüğü devlet orman fidanlıklarının satılmasına kalkışıldı;
- ✓ 2012 yılında, "2B arazisi" olarak anılan "devlet ormanı" kökenli Hazine arazilerinin, Anayasanın 169, özellikle de 170. maddelerindeki kurallara karşın

herkese satılması için yasal düzenleme yapıldı; yasa çıkarıldıktan sonra beş yıl içinde tam altı kez değiştirilerek, bu arazilerin satışı daha da kolaylaştırıldı;

- ✓ orman ekosistemleri yönetiminin planlanmasında, teknik uygulamalarda yapılan yanlışlıklar ile eksiklikler, kimi durumlarda da plansızlık, özellikle doğal orman ekosistemlerinin fırtına, kar, böcekler ile mantarlara karşı direncinin azalmasına yol açtı;

vb. Bu nedenledir ki, ormancılık, ülkemizde yalnızca ekolojik ya da teknik bir etkinlik değildir; teknik ve ekolojik temelli çalışmaların yapılmasının yanı sıra ekonomi politik boyutları da olan toplumsal ve siyasal bir uğraş alanıdır. Artık görülmesi gereken bir gerçeklik de budur. Ne var ki, bu gerçeklik ile en gerekli en yaman çevre/doğa korumacıların tartışma gündemine bile giremedi.

Aldatmacalı gülünçlükler...

Cumhuriyet tarihi boyunca aldatmacılıkta bu denli "ustalaşmış" bir siyasal iktidar olmasa gerek. Gerçekleri yurttaşlarının, deyim yerindeyse, "gözlerinin için bakarak" bu denli kolay çarpıtabilmek, yanı sıra, sürekli kılabilmek, teslim edilmesi gerek büyük bir yetenek. Sözelimi;

"Ağaçlandırma Seferberliği kapsamında 2 milyon 300 bin hektar alanı ağaçlandırma taahhüdünde bulunmuştuk. Hedeflerimizi aştık 2 milyon 420 bin hektara ulaştık" (21 Ocak 2013)

"Türkiye,, orman varlığını artıran nadir ülkelerden oldu; son 12 yılda 3 milyar 250 milyon fidanı toprakla buluşturduk... Türkiye'nin 2003'te 20,8 milyon hektar olan orman varlığını 900 bin hektar artırarak 21,7 milyon hektara ulaştırdık... Erozyonla kaybedilen toprak miktarı azaldı" (6 Şubat 2015)

"Orman yangınlarını önlemede Türkiye en başarılı ülke. Akdeniz ülkeleri arasında en başarılı ülke Türkiye'dir. (16 Eylül 2017)

"Fidan dikimine elverişli bütün dağlar" ağaçlandırılacak!" (9 Kasım 2017)

vb içerikte açıklamalar yapabilmek için, ya konuyu hiç bilmiyor ya da anlamıyor ya-hut da kamuoyunu yanıltmaya çabılıyor olmak gerekiyor; gülünç bir çabalama. Bu açıklamaların hiçbiri gerçeği yansıtmıyor.

Ülkelerarası Orman Günü: "Ormanlar ve Sürdürülebilir Kentler"

Birleşmiş Milletler (BM), 1970'lerde 21 Mart gününün "Dünya Ormancılık Günü" olarak değerlendirilmesine karar verirken doğru bir iş yapmıştır. Çünkü orman ekosistemlerinin korunması, gerektiğinde genişletilmesinin ancak doğru ormancılık politikaları ve uygulamalarıyla olanaklı olduğundan hareket etmiştir. Oysa bu gün ülkemizde, bilerek ya da bilmeden, "Dünya Orman Günü" olarak değerlendirmeye çalışıldı; düzenlenen etkinliklerde ormancılık sorunlarının tartışılmasından sanki özenle kaçınıldı. Sonunda BM Genel Kurulu da, 2012 yılında, 21 Martların "Ülkelerarası Orman Günü" olarak değerlendirilmesine karar verdi. Böylece ormancılık sorunlarının gündem dışı tutma çabasına, bir bakıma, BM de katılmış oldu. Günün bu yılki konusu ise "Ormanlar ve Sürdürülebilir Kentler" olarak belirlendi. Şimdi ülkemizde siyasal iktidar

da, büyük bir olasılıkla bu fırsatı kaçırmayacak “kent ormanları” ile “tabiat parkı” çalışmalarından övgüyle söz edecektir. Sayısal gelişmelere yetinilirse övünmekte hiç de haksız olmayacaktır doğrusu. Sözgelimi, 1958-2016 döneminde kullanıma açılan toplam 1304 “mesire yerinin” sayıca % 80’i, toplam 16,3 bin hektar genişliğindeki alanın ise % 59’si; yanı sıra, toplam 10,5 bin hektar genişliğindeki 145 “kent ormanın” tümü 2003-2016 döneminde açılmıştır.

Bu noktada, büyük bir olasılıkla; “- Fena mı olmuştur?” sorusu akla gelebilecektir. Bu soruya kamusal yarar açısından verilebilecek en kısa yanıt; “- Evet, fena olmuştur!” olacaktır. En son Bolu’da yararlanma hakkı Belediye devredilen “Gölcük Tabiat Parkı”nın yapılaşmasına yol açacak biçimde özel bir kuruluşa kiralanması bu gerçeği açıklıkla ortaya koymaktadır. Bu yolla, “tabiat parkına” ya da “mesire yerine”, bu kapsamda “kent ormanına” dönüştürülen “devlet ormanı” sayılan arazilerin yandaş belediyelere, özel kişi ve kuruluşlara uzun dönemli sözleşmelerle tahsis edilmesi ya da kiralanmasıyla, “devlet ormanı” sayılan arazilerin kamusal rantı devredilmektedir çünkü.

Öte yandan, ülkemizde, bir yandan bu gelişmeler yaşanırken bir yandan da çoğu yerde ters gelişmeler de yaşanmaktadır: Örneğin; İstanbul vb büyük kentsel yerleşmelerin – “metropollerin”?- çevrelerindeki “devlet ormanı” sayılan araziler üzerinde bulunan orman ekosistemlerine zarar verebilecek her türlü uygulama (termik santral, HES, havaalanı, otoyol, köprü çevre yolları, katı atık depolama tesisi, enerji, turizm, vakıf üniversiteleri yerleşkesi, belediye katı atık depolama tesisi, dahası madencilik vb) yapılabilmektedir. Büyük bir olasılıkla bu gerçeklikler “Ormanlar ve Sürdürülebilir Kentler” gündemiyle değerlendirilmesi gereken 21 Mart “Ülkelerarası Orman Günü”nde de hiçbir düzlemde gündeme getirilmeyecektir. Ülkemizde, şimdilerde;

“Ormancılık deyince okumuyorlar çünkü !”

Sonuç olarak...

Kimlerin mülkiyetinde olursa olsun, orman ekosistemleri de kamusal varlıklardır. Dolayısıyla, en geniş anlamda kamusal yararı ençoklayacak biçimde yönetilmesi, hiçbir nedenle savsaklanmaması gereken bir zorunluluktur. Açıktır ki, bu zorunluluğun yerine getirilmesinin öncelikli koşullarından birisi, ormancılık çalışmalarıdır. Gerektiği gibi yapılmadığında ya da yapılamadığında ormancılık çalışmaları da orman yıkımlarına yol açabilmektedir. Bu nedenle, orman ekosistemlerine zarar verebilecek etkinliklerin kesilecek ağaç sayısına ya da ormansızlaştırılacak alan genişliğine indirgenmesi, yamsal önemde bir yanılısamadır. Bunca yıldır, üstelikte orman ekosistemlerine yönelik duyarlılıkların son derece gelişip yaygınlaştığı günümüzde bu gerçeğine ayırtına varılamamış olması ise üzüntü, kaygı verici bir durumdur.